

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

XIV. évfolyam 2. szám

Ingyenes

2011. április

Ybl Miklós emlékezete

A haza halhatatlanjainak egyike



Andrássy úti részlet az Operánál
(Képeslap, Zempléni Múzeum)

Hetvenöt éve Fábián Gáspár a Nagy magyar építőművészek című könyvében így írt Ybl Miklósról: „Boldog vagyok, hogy Ybl Miklósról megemlékezhettem. Székesfehérvár egyik legnagyobb fiáról és művészeiről. Aki régen a halhatatlanok között van: a magyar haza halhatatlanjai között.”

Az Ybl Miklós-díj 1953-tól az építőművészek nagyra becsült elismerése. Talán nem véletlen az évszám, hiszen Ybl Miklós (Székesfe-

hérvár, 1814. április 6. – Budapest, 1891. január 22.) születésének százötven éves évfordulójára alapították, és jó száz éve annak, hogy 1851-ben letelepedett Pesten.

Műveiben legfőbb partnere Wagner János (1813–1904) volt, Ybl Miklós pesti lakóépületeinek, üzletházainak és főbb műveinek egyaránt jeles építőmestere, aki szintén Székesfehérvárott született, és már 1844-ben a (Folytatása a 8. oldalon.)



Amikor még füstöltek a mozdonyok

Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára

150 éves Buda első vasútállomása

A szabadságharc leverése után az osztrák gazdasági érdekek kerültek előtérbe. Az anyagi nehézségek miatt 1855-ben magántársaságok kaptak engedélyt a vasútvonalak kiépítésére. A Buda–Kanizsa és az oda kötött szárnyvonalak tavasi bejárásával és mérnöki felmérésének megkezdésével kezdődtek a munkálatok.

Október 8-án a Ferencz József Keleti Vasúttársaság kapott engedélyt a Budáról Nagykanizsán át, majd tovább vezető vasútvonal építésére. 1857 végére befejezték a vonalak kitérését, 1858 májusának végéig elkészült a vasútvonal részletterve, ebből 221 kilométer volt a Buda–Kanizsa (Folytatása a 2. oldalon.)

Mozaikok Kispest első száz évéből

A tegnapi történelem mai ajándéka

Január 28-án nyitotta meg a Budapesti Történeti Múzeum főigazgatója, Bodó Sándor a „Pillanatképek Kispest múltjából – A mindennapi élet fotókon és enteriőrökön 1873–1970” című kiállítást a Kispesti Helytörténeti Gyűjteményben. Tárlatuk az 1871-ben községgé, 1922-ben várossá alakult település hétköznapijairól szól. Viczek György alpolgármester a kiállított anyagot a tegnapi történe-

lem mai ajándékának nevezte, mely emléket, önbizalmat adó minden korosztálynak.

Herrich Károly mérnök úr utcákat, házhelyeket tervez. Varju Kálmán parcelláz, házakat épít, Takarékot alapít, hazafias rendezvényeket szervez vendéglőjében, és a községben Éder József bíróval. Tíz évig gyűjtenek az idén százéves Kossuth-szoborra, ezt szolgálja az 1909- (Folytatása a 4. oldalon.)



Fogorvosi eszközök zárják a tárlat „idősikját”

Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára

150 éves Buda első vasútállomása



Buda vasútállomása, 1873-tól már Déli pályaudvar – az Alkotás utca felől (Fotó: www.vasutallomasok.hu)

• folytatás az első oldalról

vonalé. Karl von Etzel osztrák mérnök és csoportja készítette a terveket, de a vonalvezetés és az állomások helye miatt viták lobbantak fel.

A budai gabonakereskedők a Duna partján szeretnék volna látni a végállomást. Azonban a tervezők a még 1848-ban kijelölt és 1857-ben jóváhagyott Tábormező (ma Vérmező) mellett, a mai helyet részesítették előnyben. A bécsi iroda a várható személy- és te-

Szabadalmazott Déli Állami és Lombard-Velencei Közép-Olaszországi Vasút. 1859-ben előbb Lombardia, majd 1866-ban Velence is az önálló Olaszországhoz került, majd az ottani vasútvonalak kiválása után 1876. augusztus 9-én jött létre a Császári-Királyi Szabadalmazott Déli Vaspályatársaság. Végül a vonal 1932. július 1-jén került a MÁV kezelésébe.

Az építkezés kezdete előtt, 1858-ban a Ferencz József Keleti Vasúttársaság kiadott egy zsebkönyvet, melyet

vonalat. 1859-ben már teljes erővel folyt az építkezés.

A budai végállomás helyének feltöltése nagy mennyiségű földmunkát igényelt, mintegy 5–8 méternyi magasságra volt szükség, egy erős támfallal. Az egyidejűleg elkezdett kiskellért-hegyi alagútból kitermelt földtömeget erre mind felhasználták.



1945-ben a pályaudvar Márvány utcai része (Fotó: <http://budapestcity.uw.hu>)

Buda vasútállomás (1873-tól Déli pályaudvar) alapkövébe 1860 júliusában helyezték el az építkezés iratait, amelyeket az 1974-es átépítéskor találtak meg. A budai indóház két egyforma épületből állt az érkezési és az indulási oldalon. Ezeket a vágányok felett húzódó, a Gregersen cég által épített facsarnok kötött egybe, amely 1945 januárjában pusztult el.

„Mindkét oldalépület földszintes, középrizalitos volt, emeletes sarokpavilonokkal.” Az emeleten alakították ki a szolgálati lakásokat.

A vasúti síneket Angliából rendelték meg, ezekre az osztrák kormány vámmenteséget adott. A sokoldalú kedvezés ellenére sem épült meg azonban a külföldön már elterjedt fejperon.

Az első próbamenetet 1861. február 15-én tartották, a műtanrendőri bejárásra március 17-én került sor.

Március 20-án a hatóságok, a sajtó, a vállalat képviselőinek mutatták be különvonattal a Buda–Kanizsa közötti vasútvonalat. Buda vasútállomását ünnepélyes keretek között 1861. április 1-jén avatták fel, a személyforgalom április 2-án indult meg. Erről beszámolt a Vasárnapi Újság is, a korszak egyik legfontosabb, országos szintű hazai sajtóterméke.

Karacs Zsigmond



A ostrom alatt a pályaudvar 90 százalékban megsemmisült (Fotó: Vasúthistoriai Évkönyv 1995., 43. old.)

herforgalomra való tekintettel készítette el a nagyobb állomások terveit, bécsi építésszel.

Több társaság egyesítésével 1858. szeptember 23-án létrejött a Császári és Királyi

alapos volta miatt a későbbi vasútépitéseknél is használtak. A vasúttársaság június 10-i közgyűlése az elsőként megépítendőkhöz sorolta a Pragerhof–Nagykanizsa–Székesfehérvár–Buda

Róth Márta emlékszobája Csepelen

A csepeli Farsang Árpád Zeneiskola (XXI. ker., Posztógyár u. 2.) állandó kiállítás létrehozásával emlékezett meg egykori énektanára, Róth Márta halálának 10. évfordulójáról. A kiváló operaénekesnő a berlini Operaház tagja volt, és a bécsi Staatsoper vendégművésze, majd hazajött, és a csepeli zeneiskolában kezdett tanítani. A március 31-én felavatott Róth Márta emlékszobájukban a művésznő színházi szerepeit, kritikai fogadtatását, pedagógiai munkásságát, személyes emlékeit mutatják be.

Vérmezőn kivégzett jakobinusok

Fővesztés által elhunytak – halotti anyakönyvi bejegyzések nyomában

Közismert tény, hogy a magyarországi jakobinus mozgalom vezetőit, Martinovics Ignácot, gróf Sigray Jakobot, Laczkovics Jánost, Szentmarjay Ferencet és Hajnóczy Józsefet Budán, a Generális kaszálon, más néven Generális réten – mely terület ma a Budapest I. kerületi Vérmező – 1795. május 20-án végezték ki. Az már azonban kevésbé ismert momentum, hogy két héttel később, június 3-án további két magyar jakobi-

láljam ezeket a forrásokat. Kutatásaimat siker koronázta és így, most publikálásra kerülhetnek a hét jakobinus vértanú halotti anyakönyvi bejegyzései.

A kutatást azzal kezdtem, hogy először a Vérmező területén illetékes római katolikus egyházközség, a Budapest-krisztinavárosi római katolikus plébánia anyakönyveit néztem át, de azokban nem történt említés a jakobinus vezetők kivégzéséről.



1795-ben készített vízfestmény Martinovics Ignác és társainak kivégzéséről (Magyar Nemzeti Múzeum)



Budapest – Budavári Római Katolikus Főplébánia, Halottak Anyakönyve, II. kötet, 320–321. oldal

nust, Őz Pált és Szolárscsik Sándort is itt fejezték le.

A fenti hét személy élete és halála, valamint a magyarországi jakobinus mozgalomban betöltött szerepe – többek között Fraknoi Vilmos, Szirmay Antal, Benda Kálmán, Barta János, Borczky Beatrix monográfiái jóvoltából – ismert, teljesen feldolgozott. Haláluk anyakönyvi forrásait azonban senki nem kereste – még Benda Kálmán sem –, így azok eddig ismeretlenek voltak. Jómagam tehát arra vállalkoztam, hogy megta-

Ezután megpróbáltam felkutatni a császári- királyi bu-

dai tábori főpapi hivatalnak (K. k. ungarische Armee Feldsuperiorat zu Ofen) a matrikuláit, de azoknak csak a keresztelési anyakönyvei vannak meg az 1774. évtől az osztrák Hadilevéltárban (Kriegsarchiv), a házassági- és halotti matrikulák viszont csak 1816-ban kezdődnek és így a korábbiak nagy valószínűséggel elvesztek, megsemmisültek.

Végül a – krisztinavárosi egyházközség mellett lévő és a Vérmező területéhez igen közel eső – Budapest-Budavári Római Katolikus Főplébánia halotti anyakönyveiben, a II. kötet 320. és 321. oldalán találtam meg a keresett bejegyzéseket.

Az eredetileg latin nyelvű és igen rossz állapotban lévő, több helyen sérült és néhol hiányos dokumentumok új adatokat nem igen tartalmaznak – téves adatokat az életkorok tekintetében viszont igen –, de véleményem szerint csak ezen források ismeretében válhat teljesé a „kép”!

A hét anyakönyvi bejegyzésből tehát „hivatalosan” is megtudhatjuk, hogy 1795. május 20-án, fővesztés által hunyt el a 39 éves „Ignatius Josephus Martinovics” tanácsos és szásvári apát, a 34 (helyesen 31) éves „Comes Jacobus Sigray”, a Kőszegi Kerületi Tábla tiszteletbeli ülnöke, a 45 (helyesen 41) éves „Joannes Laczkovics” nyugalmazott huszár kapitány, a 24 (helyesen 28) éves „Franciscus Szent Máriay”, báró Orczy László úr titkára és a 45 (helyesen 44) éves „Josephus Hajnóczy” kamarai titkár; illetve, hogy 1795. június 3-án, ugyancsak lefejezés által halt meg a 22 éves „Alexander Szolárscsik”, Abaffi [Ferenc] fainak nevelője és a 29 éves „Paulus Ősz” üggyéd.

Merényi-Metzger Gábor

A kommunista diktatúra áldozatainak emléknapja

A GULAG-okban Elpusztultak Emlékének Megőrzésére Alapítvány február 25-én, a kommunizmus áldozatainak emléknapján, az V. kerületi GULAG Rabok Emlékműnél emlékezett meg a kommunista diktatúrák áldozatairól, a Szovjetunióban kivégzettekről, az ottani és hazai munkatáborokban elpusztultakról. Az emlékműnél Rogán Antal, a Belváros–Lipótváros polgármestere mondott beszédet, majd Olofsson Placid atya imádkozott az áldozatokért.

Mozaikok

Kispest első száz évéből

● folytatás az első oldalról

es egyetemista bál jövedelme is. Az MTA tag főjegyző Madarassy László korai halála megtöri fejlesztő munkáját, de van telefon, rendőrség, közlekedés, Dalárda, s itt látható a barátjáról elnevezett Jókai Önképzőkör 1913-as báli meghívója. Ribényi Antal plébános a pápához is elmegy, missziós kiállításából templomot épít.

1900-tól villamos csilingel az Üllői és Sárkány úton, jönnek a fővárosi kirándulók, köztük Ady is Csinszkával. Itt él Móricz Zsigmond családja, Bódy mérnök Színházában mutatják be első darabját, felesége a lánypolgári tanára. A bohém Tersánszky Józsi Jenő a város könyvtárosa, a Panno-

nia utcai iskolában tanít a József Attila-díjas Abody Béla.

A kiállítási terem közepén fogorvosi rendelő emlékeztet szükséges, de sokszor fájdalmas élményeinkre. A polgárváros hangulatát idevarázsoló ügyvédi iroda a cserkész, KAC sportoló, minden jó ügyért kiálló dr. Várhelyi Oszkáré. Tűzoltó egyenruhában feszít az első községi orvos, dr. Nagy Károly. Tüdőgondozó, Mentőegyesület, hadirokkantak, árvák támogatása, Jáhn dr. 1935-ös kiállítása segít az egészségmegőrzésben. Híres Beretvás Tamás Szent László Gyógyszertárának fejfájás elleni pasztillája. Csodálatos Gulyás Benjamin Nagymagyarország patikájának dekoratív enteriőre. Merva Imre plébános,



A kiállítótér egyik oldalán – paravánnal félig takarva – a híres kispesti gyógyszertári berendezéssel találkozunk

dr. Molnár József polgármester kórházra, szanatóriumra gyűjt. A képviselőtársak köszönik a világlátott lapszerkesztő, Herein Károly 25 éves munkáját.

A Hungária Szövőgyár, a 14 országba exportáló Hofherr Mezőgépgyár, kereskedők, az angol mintára épülő – s Kós Károly keze nyomát is őrző – Wekerle-telep a 20-as évekre 50 ezerre növeli a lakosságot. Gyönyörű a Fő utca, a Flóra Mozi, de

a mellékutcában vizesvödört cipelő alakot is látunk.

1950-ben a főváros XIX. kerülete lesz Kispest. Az 50 társadalmi egyesület eltűnik. Szaporodnak a lakótelepek, iskolák, bővül az infrastruktúra, de takaréklángon ég a lokálpatriotizmus. Az érdeklődők sokáig böngésztek az értékes gyűjteményt, és megköszönték Siklós Zsuzsa csapatának e múltidéző látványosságát.

Gaál Károlyné

A budapesti játékkereskedelem történeti kiállításához kapcsolódó könyv – „A Babatündérhez” – minden örök gyermeknek kedvesen nosztalgikus olvasmány. A Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum kiadványát a múzeum előadótermében Kriston Vízi József, az ismert játékkutató, etnográfus mutatta be. Kötetük tanulmányai a játékforgalmazás középkori vásári megjelenésétől kezdve a 20. századi 80-as évekig követi nyomon a gyermekvilág szórakoztató-, sport- és ismeretfejlesztő eszközeit terjesztő világot.

Megismerhetjük a piac kialakulását, a vásári vagy vándorárusok rendszerétől a játékboltokig. Kis- és nagykereskedelem, szakboltok kapcsolódtak az egyre differenciáltabb termékekhez, melyek reklámjukban sokszor egyenesen a gyerme-

„A Babatündérhez”

Budapest játékkereskedelmének története



Kriston Vízi József és a szerzők a könyv bemutatóján

kekhez fordultak. A kötet szerzői részletesen elemzik a boltok látványi megjelenését, az eladók jellemzését, vevőkkel való kapcsolatukat.

Néhány jelentős kereskedőt külön is megismerhetünk a 20. század első feléből: Kertész Tódor, Rippel Károly vagy a Rothauser testvérek üzleteire még sokan emlékezhetnek. Nem

marad ki az 1945 után kialakult állami kereskedelem sem. Olvashatunk játékhányról és játékdömpingről, kereslet és kínálat viszonyáról, reklámról, kiállításokról.

A tanulmányok szerzői – Tészabó Júlia, Török Róbert és Demjén Bence – külön foglalkoznak a karácsonyi forgalommal, az ehhez kapcsolódó vásárlási lázzal,

mely erősen árnyalja a nosztalgikus képet. A szerzők Kaffka Margit 1910-ben kelt sorait idézik: „Ha gyermekünnepre készülődünk, boltokat loholunk, pénzeket hajszolunk fel lihegve és folytatunk szét ujjaink közt, és asszonyoknak szánt virágnál édesebb, koldusnak adott kenyérnél melegebb, embe-ribb adakozással adóztat meg ilyenkor a játékboltok ezer aprósága.” Mert már a kezdetektől küzdöttünk az árakkal, s nem utolsó sorban a minőségi gondokkal.

Kötetük három, korábban egy-egy nagyvállalatot képviselő kereskedővel készült interjúval zárul. A szép, sok-sok fotóval illusztrált kiadványban a játékkereskedelem 19–20. századi világát, boltbelsőket, plakátokat, játékfajtákat és családi zsánerképeket láthatunk a századfordulótól közelmúltunkig.

sz.m.

Víztorony a Margitszigeten

A Vízművek százéves emléke

Margitszigetet 1908-ban vásárolta meg 11 millió koronáért a főváros József főhercegtől. Már ekkor kedvelt kirándulólhely és pihenőkert volt. A nagyközönség az 1918-as októberi forradalomig belépődíjat fizetett, amit akkor megszüntettek. A parkok, épületek vízellátása gondot jelentett, ezért víztorony építését határozták el.

A víztorony 1909–1911 között épült Zielinszky Szilárd és Ray Rezső tervei alapján az akkor forradalmi újdonságnak számító vasbeton szerkezettel. Ray Rezső Vilmos (1876–1938) építész, tanulmányait a svájci Lausanne-ban és

József Telefonközpont és a Gerbaud Csokoládégyár épületeit. Kevés, de meghatározó, szecessziós stílusban alkotott épületével gazdagította Budapest városképét. Zielinszky (Zielinski) Szilárd (1860–1924) is Nyugat-Európában tanult. Egy ideig az Eiffel-cégnél is dolgozott. A Műegyetemen a vasút- és hídépítés tanára. 1921-től a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke. Nevéhez fűződik a Lánchíd 1913–1915-ös felújítása. 1903–1904-ben megtervezte a kőbányai és a szegedi víztoronyokat. A vasbeton épületek konstruktőre, a szerkezet tervezője, Ray pedig az esz-



A víztorony „lépcsőháza” (Fotó: a szerző felvétele)

dern magyar építészetében. Az 57 méter magas torony 5 méteres alapzaton áll. Kupaletérme 27 méter magasban helyezkedik el, ahonnan nagyszerű körpanorámás kilátás nyílik a szigetre és a fővárosra. A vasbeton oszlopok hossza 13,5 méter, víztározó medencéje fenékszintje 33 méter magasban, 10 centiméter vastagságú vasbetonból készült. 13 méteres átmérőjével 600 köbméter víz tárolására volt alkalmas. A vízoszlop 52 méter magasba emelkedett.

1938-ban a szabadtéri színpadot a torony mellett építették fel, a kivilágítását a víztoronyról oldották meg, amely a második világháborúban megsérült, helyreállítását 1947-ben kezdték el. 1962 után a víztorony funkcióját veszítve, kihasználatlanul állt. Az épületet 1977-ben városképileg védett ipari műemlékké nyilvánították.

A Fővárosi Vízművek 1983-ban a homlokzatot felújította, a medencét eltávolította.

1984-ben pályázat útján a Göncöl Alapítvány vehette bérbe. A Kilátó Galéria – a víztoronyt kulturális célokra hasznosító közművelődési intézmény – 1986-ban nyitotta meg első tárlatát. Jelenleg az épület földszintjén a nemzeti parkjainkat, az emeleteken a sziget történetét fotókiállítással mutatják be. A hasznosított tér 30 méter magasra terjed, ez öt szintet és egy lépcsőházat jelent. Május 1-jétől szeptember végéig van nyitva, a látogatók száma évente 15-20 ezer közötti. 2011-ben ünnepi programsorozattal emlékeznek meg a 100 éves víztorony múltjáról. Ez a világ egyik legszebb környezetében álló műemlék víztornya, a Vízművek múltjának szép emléke.

Horváth Péterné



A szabadtéri színpadot 1938-ban építették fel a torony mellett (Képeslap, Zempléni Múzeum)

Münchenben végezte. A Törley családdal került kapcsolatba. Budafokon a kastélyt és a mauzóleumot is megépítette. Ő tervezte a

tétikai lehetőségekkel foglalkozott. Kettőjük technológiai reformot jelentő munkássága kimagasló jelentőségű az előző századforduló mo-



Honismeret

A Honismereti Szövetség idén 39. évfolyamába lépő, évente hatszor megjelenő, alapvetően előfizetés útján terjesztett folyóirata a Kárpát-medencei magyarság helyörténeti-honismereti kiadványa.

Számainak tartalmáról a www.honismeret.hu honlapon olvashatunk.

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a Honismeret című folyóiratot példányban.
Az előfizetési csekket az alábbi címre kérem:

Név: Irányítószám:

Cím:

Az előfizetés díja egy évre 1800 Ft, fél évre 900 Ft

A megrendelőlapot kérjük

a Honismereti Szövetség címére visszaküldeni:
1370 Budapest, Pf. 364. • tel./fax: 36-1-327-7761

E-mail: barthae@hnm.hu

Dátum:

.....
alírással



Klebelsberg Kuno

A főváros II. kerülete megtiszteltetésnek venné, ha a Pesthidegkúton 2005 nyarán megnyitott Klebelsberg Kultúrkúria (teljes nevén Klebelsberg Kuno Művelődési, Kulturális és Művészeti Központ – II. ker., Templom u. 2–10.) és a mellette fekvő Klebelsberg-kastély (Templom utca 12–14.) adna otthont a határon túli magyarság oktatási, kulturális központjaként működő Magyarország Házának – hangzott el kultúrkúria Barbakán-termében a március elsején tartott sajtótájékoztatón.

A II. kerület polgármestere, Láng Zsolt hangsúlyozta, hogy a pályázó művelődési

Magyarság Háza Pesthidegkúton?

Képzési központ és interaktív múzeum

intézmény terve méltó körülmények között tenné lehetővé a Magyarság Háza működését.

A nemzetpolitikaért felelős Semjén Zsolt miniszterelnök-helyettes utalt arra, hogy a Magyarság Háza képzési központként és interaktív múzeumként működő kulturális és oktatási központ lesz. A 2010. június 4-én elfogadott nemzeti összehozás mellett tanúságtételről szóló törvény 2013-ra tűzte ki a határon túli magyar közösségek kulturális és oktatási központjának létrehozását. Ebből született meg a Magyarság Háza gondolata, melynek alapja a klebelsbergi szellemiség.

A középkori Hidegkút gazdasági központját, a földbirtokos udvarházat 1923-ban vásárolta meg Klebelsberg Kuno gróf (1875–1932), a Bethlen-kormány kultuszminisztere és felesége.

Klebelsberg saját tervei alapján átépítette, így vált idillikus kastéllá. Parkját

férje halála után felesége, lasztóczi Botka Sarolta gondozta, akit 1951-ben kitelepítettek, kastélyukat az államosítás után a Szakszervezetek Országos Tanácsa juttatásként kapta meg (1950) – szakszervezeti üdülőként, iskolaként hasznosították. A nyolcvanas évek elejétől kórházi célokra használták, majd 2003-ban az Magyar Szakszervezetek Országos Szövetsége eladta a KONZUM Banknak. Az egykori kastély 2008-ban ismét a

magyar állam tulajdonába került. 2010 novemberében a Klebelsberg Napokon, a Klebelsberg Kuno Emléktársaság és a Klebelsberg Kultúrkúria szakmai konzultációján fogalmazódott meg az a kezdeményezés, hogy a neves kultúrpolitikus felújítandó kastélya és a művelődési intézmény – amely már az 1830-ban épült Forgách-Walla-kúriát is hasznosítja – együtt adjon otthont a Magyarság Házának.

Bogyirka Emil



A Klebelsberg-kastély egyik szobája 2008-ban (Fotó: Klebelsberg Kuno Alapítvány)

„Eötvös József” Cigány–Magyar Pedagógiai Társaság

Negyedszázados jubileumra emlékeztek

A Cédrus Művészeti Alapítvány Napút című, 1999 óta megjelenő kiadványának 2010. évi 7. száma teljes terjedelmét az „Eötvös József” Cigány–Magyar Pedagógiai Társaság 25 éves jubileumának szentelte. A kortárs kultúra, művészeti élet szereplőinek bemutatását felvállaló folyóirat ezúttal a cigány előadóművészek, költők, írók, képzőművészek bemutatása mellett, jelentős teret szentelt a társaság munkája bemutatásának.

Nevelési, oktatási tevékenységet segítő pedagógiai módszereiket, gyakorlati ta-

pasztalataikat mutatja be egy-egy írásban az óvodai neveléstől a szakképzésig, művészeti nevelésig. Részletesen beszámol

a cigányság felzárkóztatása, tehetséggondozása, integrálódása érdekében végzett munkáról.

A kultúra és oktatás több területén jelentős sikereket elérő szervezet munkája a tudományos konferenciákon túl kiállítások, színházi és filmművészeti alkalmak szervezésével bemutatkozási lehetőséget is kínál az alkotók, kutatók számára.



Munkásságukat több kikitüntetéssel ismerte el a szakma: 2008-ban Hazai Kisebbségért Díjat, 2009-ben Junior Prima Díjat vehetett át a társaság képviselője, ezen kívül számos szakmai elismerésben részesültek tagjai.

Az írások szerzői többségében az egyesület tagjai közül kerülnek ki. Rácz Györgyi, a társaság elnöke áttekinti a 25 év eseményeit, Molnár István Gábor készülő monográfiájának részlete az újpesti cigányság történetét vázolja fel. Kerékgyártó István, Fá-

tyol Tivadar és mások számolnak be a tehetséggondozás, művészeti nevelés életkorok szerinti eredményeiről, a munkavállalás problémáit segítő újpesti megoldásokról. Természetesen a költészet, zene jeles képviselői sem maradhatnak ki a kötetből: Boross Lajos, Magyar Imre primások mellett a kortárs zenei életéről is olvashatunk. Choli Daróczi József, Kovács József Hontalan verseinek hangulatát Molnár István Gábor szép fotói illetve gyermekrajzok teszik plasztikusabbá.

(Szöllősy)

Pestszentimre százéves iskolája

Tanítót kértek, kisasszonyt kaptak – a Wekerle iskola története

A 1910–11-es tanév szeptemberi kezdésekor vették birtokba a gyerekek a Wekerle (ma: Szélső) utcai elemi egyetlen termét és tanítói lakását.

A mai Pestszentimre akkor Soroksárpéteri néven Soroksár községhez tartozott a közigazgatás, oktatás tekintetében. Az első helyi civil egyesület, így kesergett Alsópest című újságjában: tanítót kértek, kaptak is, de egy kisasszonyt. Ezek szerint, akkoriban nem volt nőies pálya a pedagógusi, sőt!

Már az induláskor szűknek bizonyultak a falak, pedig 60–70 gyerek is szorongott az egy teremben. Kénytelenek voltak osztálytermet kialakítani a Szalay-féle kocsmában is.

1911-ben a minisztérium újabb tanterem építéséről döntött a Wekerle utcai iskolatérken. Az első világháború kitörésekor az új épület szinte teljesen készen állt. Még 2000 korona hiányzott a beköltözéshez, de Soroksár főjegyzője leállította az építkezést. Soroksár vezetése több mint hat évig hagyta pusztulni az épületet, elnézte, hogy naponta három

váltásban járjanak a gyerekek, illetve kocsmában szívják magukba a tudás nedűjét. 1922-re írja a jegyzőkönyv az újabb használatbavételt. A döntés után 11 évvel végre taníthattak a falak között.

Trianon után közel a háromszorosára duzzadt Soroksárpéteri lakossága. Ismét komoly gondot okozott az iskoláztatás. Turcsányi István igazgatótanítónak jutott az a hálátlan feladat, hogy a tanítói lakások megszüntetésével enyhítse a tanteremhiányt. Sajnos a Wekerle iskolában így kialakított négy és fél terem



A régi iskolát napjainkban „kis iskola”-ként emlegetik

sem tudta kielégíteni az igényeket.

A Wekerle iskolához 1939-ben került Csom Pál.



Az iskola 1945-ben, a robbanás után
(Fotók: Pándy Árpád Pestszentimre Gyűjtemény)

1942-ben az oktatási hatóság szétválasztotta az iskolákat, önálló igazgatókat nevezett ki. Csom Pál a keleti

külnék, később utcát is neveztek el a húsz évesen elhunyt fiatalokról.

1952-ben a két épületet összeépítették, folyosóval kötötték össze a termeket. Ekkor már hat nagy- és két kisteremben oktattak, majd 1955-ben új napközi ottthonnal bővítették az iskolát.

1959-ben a WC egyik fala maga alá temette Kovács Mária VII. osztályos tanulót.

A politechnikai műhely 1969-ben épült fel. A hátrányos helyzetű, úgynevezett külterületi iskola számos kerületi, fővárosi, országos, sőt nemzetközi eredménynyel büszkélkedhetett. Nagyon szoros, személyes baráti kapcsolat alakult ki Iharos Sándor „csodafutó” és az iskola között, mai napig őrzik azt az ezüst serleget, melyet az intézménynek adományozott.

Csom Pált 1973-ban nyugdíjazták, 34 éves munkássága a 100 éves iskola történetében kiemelkedő jelentőségű volt.

1983-ban avatták fel a két emeletes Tánicsics utcai iskolát. Azóta csak „kis iskola”-ként említik a Szélső utcai épületet, pedig az egykor ebbe az épületbe járóknak ma is oly nagyok tűnik ez a nagybetűs ISKOLA.

Pándy Tamás

Húszéves a Jászok Egyesülete

1991-ben alakult újjá Budapesten az elszármazott és otthon élő jászságiakat összekapcsoló Jászok Egyesülete. Március 19-én – napra pontosan a 20. évfordulón – ünnepelte a budavári Hadtörténeti Intézet és Múzeumban ezt a jubileumot az egyesület tagsága. A megemlékezésen közreműködött a Jászfényszarui Huszárbandérium. Dobos László ügyvivő számadásában a mintegy 660 tagot számláló egyesületről szólva rámutatott, hogy a szervezet a két évtized alatt mindig meg tudta őrizni szellemi, anyagi és politikai függetlenségét.

Ezt követően a Márványteremben az egyesület tagjainak és támogatóinak köszöntői hangzottak el és elismerő okleveleket adtak át.

Jászok Egyesülete

fronton értesült igazgatói kinevezéséről.

1944 őszén a németek Pestszentimre rengeteg házát, középületét aknázták alá.

1945-ben, a tanítás újraindítása érdekében a fiatalok nekifogtak az iskolák takarításához. A Wekerle iskolában a lámpaburát tisztító Póth Irén, leugorva a tanári asztalról, működésbe hozta a dobogó alá rejtett aknát. A robbanás azonnal megölte, elrejtette a tetőszerkezetet, kidöntötte a falakat. Szigeti Kálmánra rázuhant az egyik gerenda, lába súlyosan roncsolódott, kórházba szállították, de csak pár nappal élte túl társnőjét. Az iskola márványtáblával adózott emlé-



August Sommer mellszobra Ybl Miklósról az Operaházban

● **folytatás az első oldalról**

pesti építőmesterek között szerepelt. Ybl, maga csak az 1860-as években kapott pesti mesterjogot.

A 120 éve nagy építőmestereink közül eltávozott Ybl Miklós emlékére néhány jeles pesti munkáját érdemes felidézni. Fiatalkori romantikus műve a Múzeum körüti Unger-átjáróház. Azóta jó félszázad telt el! A román stílus elemeit a romantikus szobrászati díszekkel vegyítő historizáló épület még a Károlyiak fői templomának hangulatát, a romantika jeleit őrzi. A középkori városfalat átszelő épület fakockás bejárója külön kuriózum, amelyet az 1960-as évek felújításakor

Ybl Miklós emlékezete

helyreállítottak. Azóta fél évszázad telt el. Nagy kár napjaink elhanyagolt állapotban lévő műemlékének sorsa. Talán többet érdemelne az utókortól.

Budai főbb művei közül a Budai Várpalota tervezési munkáit említhetjük

Életének egyik csúcsteljesítménye a Szent István-bazilika, más néven Lipótvárosi plébániatemplom. 1868-ban, Hild József halála után, az építés közben megroppant és bedőlt építményt áttervezte és Hild klasszicista álmát neoreneszánsz módon, romjaiból újraalkotta. Életének utolsó napjaiban is ez a mű foglal-

koztatta. Legutolsó rajza – amely félbemaradt – szintén a bazilikához fűződik, az egyik kapu terve. Bár a pesti városképben meghatározó kupola és tornyok Ybl életében elkészültek, azonban a belső munkáit már Kauser József (1848–1919) tervezte és irányította. A Szent István-bazilikát 1905-ben szentelték fel.

Az Operaház felavatásának évében, 1884-ben Ybl mellszobrát August Sommer (1837–1921) készítette el, fehér carrarai márványból.

Emlékszobrát a díjnyertes szoborpályázat után Mayer Ede (1857–1908) mintázta remekbe, az építészeti ki-



Csúcsteljesítménye a Szent István-bazilika (Képeslap, Zempléni Múzeum)

Ybl Miklós öröksége

Kiállítás a budapesti városvédőknél

A Budapesti Városvédő Egyesület székhelyén (V. ker., Kossuth Lajos u. 14–16.), március 22-én mutatta be az Ybl Miklós öröksége című fotókiállítást. A tárlatot megnyitó Tóth József fotóművész az Ybl által tervezett épületekhez kapcsolódó ifjúkori emlékeinek felelevenítésével hangsúlyozta, hogy a magyar építészet mesterének alkotásai mennyire váltak a fővárosiak mindennapi életének színtereivé. A városvédők elnöke, Ráday Mihály a fotókiállítást 1981-ben meg-

kezdett fotódokumentációs tevékenységük szerves részének minősítette. Az itt látható fényképeket az egyesület mintegy tíz tagja készítette, Ágg Károlytól Vízzy Lászlóig. A saját korában is elismert Ybl volt az első építész, akinek Magyarországon szobrot állítottak – mondta, és felhívta a figyelmet Róth Zsigmond egyik bérházára, az Ybl által tervezett Múzeum körút 19. számú épületre.

Az április 22-ig látogatható fotókiállítás jól megvaló-

gatott kislakú színes fényképei a kis kiállítótérhez igazodtak. Precíz képaláírásaik (épület megnevezése, építésének ideje) végigkialauzoltak minket Ybl legismertebb alkotásától, az Állami Operaháztól (1873–1884), a fenti Szent István-bazilikáig (1867–1881), a Pesti Hazai Első Takarékpénztár székházától (Károlyi Mihály u. 12., 1866–1868), a Várkert Kioszkig (1875–1882) – hogy csak az ismertebbeket említsük. Az itt bemutatott egyedi megközelítésű, jó minőségű felvételek szinte kínálják magukat egy fotóalbumban való közlésre, amely a mester fővárosi alkotásai-



A Múzeum körüti Unger-ház, Ybl Miklós (Fotók: a szerző felvételei)

képzés Czigler Győző (1850–1905) terve szerint készült el. Szobra 1896-tól, Ybl egyik, de legszebb Duna-parti épületegyüttese előtt, a Várkert kioszknál az Ybl Miklós téren áll.

2011-ben Ybl Miklóstra emlékezünk a Budapesti Városvédő Egyesület fotókiállításán is, Budapest méltán világhírű eklektikus városképében meghatározó művek egyik alkotójaként.

Vízzy László



A tárlaton kiállított fotók végigkialauzoltak

nek 2010–2011. évi állapotát is rögzítve tudatosítanak bennünk, hogy milyen sokat köszönhet Budapest Ybl Miklósnak.

G.T.



korai, neoromantikus munkája

A közhasznú minősítő-szerű szervezet célja az építész és építőmester hagyományok ápolása. Ennek érdekében az előző századok építő-építész személyiségeire, nemzeti kincs-ként, kulturális örökségként ránk hagyott alkotásaira, az akkori építészeti törekvésekre, eredményekre hívja fel a figyelmet. Az egyesület tagjai az építészethez kapcsolódó szakmai végzettségűek. Évente megemlékez-



ak bennünket Ybl alkotásain

A mára apró városrészzé zsugorodott Tabán emlékéét ápolja a Tabán Társaság Egyesület és a Tabán Helytörténeti Gyűjtemény. A kerületi közgyűjte-

Ybl Egyesület

Építészek, építőmesterek ünnepe

nek Ybl Miklós munkásságáról, Mívesmester-díjat adnak ki, tanulmányi versenyt hirdetnek középiskolai tanulók számára... jelentős szerepet töltenek be Budapest építészeti örökségének ápolásában, az új építészgenerációk felnevelésében.

A múlt év október 14-én az Ybl kastélyokon, magtárakon keresztül Erkel szülőházáig címmel Budapest Főváros Levéltárában rendezett konferenciájukat *Szmodits Julia*, az egyesület elnöke nyitotta meg.

Idei első nagyobb rendezvényüket április 9-én 11

órai kezdéssel tartják, a 8. alkalommal megrendezett Ybl Miklós és az építészek, építőmesterek ünnepét, a budavári Ybl Miklós téri Ybl-szobornál. A koszorúzást követően *Perényi Tamás*, a 2011. évben Ybl-díjjal kitüntetett építész köszöntője, az ezévi Ybl Mívesmester és Ybl-díjjal kitüntetettek köszöntése, jazzkoncert és öt emeletes születésnapi torta „követi” egymást. Ezután szakmai vezetéssel megtekintik az Ybl Bazárt, az Ybl és a mássalhangzók együttes koncertjét hallgatják meg,



Mayer Ede Ybl-szobra az Ybl Miklós téren (Fotó: Vízy László)

majd stílszerűen az Operaházat látogatják meg, *Czeiner László* főmérnök vezetésével.



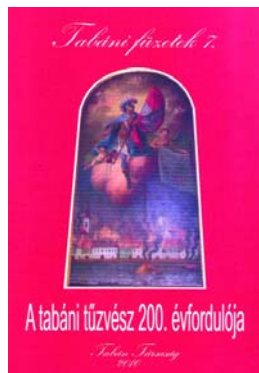
A múlt évi Ybl Miklós téri rendezvény résztvevői (Fotó: Ybl Egyesület)

Tabán Társaság

Nagycsaládosok meglepetései, könyvbemutatók

mény karácsonyfája alatt a december 11-én tartott Tabáni Karácsonyi Délutánon hatvan ajándécsomag és gyermekprogramok várták az I. kerület nagycsaládosait – a vendégeket *Vecsey*

András, a Budavári Önkormányzat képviselője köszöntötte, majd *Jankóné Pajor Ildikó* mutatta be a Tabáni fű-



zetek 7. számát, amely a tabáni tűzvész 200. évfordulójáról emlékezett meg.

Kiadványukban a 2010. szeptember 12-én tartott szimpóziumuk előadójának (*Rokay Zoltán*: Schöfft

József, a tabáni Szent Flórián oltárkép festője, *Lengyel Zoltán*–*Mák Ferenc*: Szent Flórián története, *Oravec-*

Kis Éva: Az 1810-es tabáni tűzvész, *Völgyesi Levente*: A tűzrendészeti közigazgatás kezdetei az újkori városigazgatásban, *Knapp Ádám*: A tabáni tűzvész a korabeli sajtóban, *Saly Noémi*: A Tabán újjáépítője: *József nádor* és *Hegyi Balázs* emlékbeszédének (Templomai megfontolások a tabáni tűzvész 200. évfordulóján) szerkesztett írásait találjuk.

Március 5-én *Kolos Réka* építész mutatta be az általa összeállított *Móricz Zsigmonddal Budapesten* című riportalbumot, majd az egyesület éves közgyűlését tartották meg.



RÓLUNK – RÖVIDEN

Budapesti Honismereti Társaság

Elnökségünk idei első ülését március 23-án, Budapest Főváros Levéltára tárgyalójában tartotta, ahol a résztvevőket Breinich Gábor elnök üdvözölte. Az ülésen részt vett Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti szövetség elnöke is.

Az előző ülés óta eltelt időszak eseményeiről Gabriel Tibor titkár számolt be. Kitért a Budapesti Históriaik havi megrendezésére, a Budapesti Helytörténeti Portál folyamatos működésére. Ismertette, hogy a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv VII. kötete 1000 példányban decemberre elkészült – sajtóbemutatóját december 14-én tartották meg Budapest Főváros Levéltárában. Bejelentette a Városunk 2011. évi első száma januári kiadását, a fővárosi kerületek helytörténeti oktatásban használható segédanyagait listájának összeállítását, ami kiindulási alapja lehet a fővárosi helytörténeti oktatás helyzetével foglal-

kozó szimpóziumnak. Beszámolt a Honismereti Szövetség 2011. évben tervezett konferenciáiról. A tervezett budafoki helytörténeti gyűjtemény létrehozásának támogatásaként december közepén a Budafoki Péter-Pál Utca... Polgári Körnek átadtuk a helytörténeti gyűjtemények működését szabályozó hatályos 13 db joganyagot. A Társaság a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Zöldgomb SE helytörténeti vetélkedőjét a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv V. kötete 30 példányának jutalomkönyvként való átadásával támogatta. Közeli programként említette március 26-án a Magyar Nemzeti Múzeum Pollack-termében egynapos nyilvános, ingyenesen látogatható felolvasóülés szervezését, együttműködve a Pest megyei Érdy János Honismereti Egyesülettel.

Debreczeni-Droppán Béla a Honismereti Szövetség anyagi nehézségeit vázolta, kérte a Honismeret folyóiratunk népszerűsítését. Jelezte,

hogy az ifjúsági akadémiaikra a megyék fele küld csak fiatalokat, az országos szervezet ezért tevékenységét a későbbiekben jobban kívánja bemutatni.

Az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottságnak a Társaság 2010. évi tevékenysége és gazdálkodása ellenőrzése során tapasztaltokról dr. Sütő Józsefné, a bizottság elnöke számolt be. Éves ellenőrzését a bizottság március 1-jén, a Társaság székhelyén, az Újpesti Helytörténeti Gyűjteményben folytatta le. Az ellenőrzés során elvégezték a naplófőkönyv szűrő ellenőrzését, a leltár, a mérleg és eredmény-levelezet, a pályázati támogatások, a tagdíjnyilvántartás, stb. ellenőrzését. Megállapították, hogy a Társaság a jelentési, elszámolási kötelezettségeinek az előírt határidőkben eleget tett, nyilvántartásai rendezettek. 2010-ben az egyesület az Alapszabályának és a közhasznú szervezetekre vonatkozó előírásoknak megfelelően működött, az elszámolási, számviteli és iratkezelési feladatokat ma-

radéktalanul és színvonalasan oldotta meg.

Ezt követően a Társaság 2010. évi közhasznúsági jelentése írásbeli tervezetét az egyesület titkára szóban egészítette ki. Kiemelte, hogy a közhasznúsági jelentésben feltüntették a nem forintosított (számviteli beszámolóban sem szereplő) támogatásokat is, összesen 1.348.000 forint nagyságban (térítésmentes terem és technika használat, tagok önkéntes munkája, fel nem vett honoráriumok, tagdíjak felülfizetése, stb.), majd az egyesület, 2011-ben tervezett főbb tevékenységeit foglalta össze.

Az Egyebekben belül döntöttek a Honismereti Szövetség kitüntetéseire javasoltokról is: Honismereti Munkáért emlékéremre Lantos Antal (XVI. kerületi helytörténész); Honismereti Emléklapra dr. Horváth Péterné (XIII. kerületi helytörténész), Ádám Ferenc (az Erdős Renée Ház Múzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem igazgatója) és Pesti László (a BVE kőbányai helytörténeti csoportja vezetője) kerül felterjesztésre.

Budapesti Históriaik

A Budapesti Honismereti Társaság Budapesti Históriaik című előadóest-sorozatát minden hónap első szerdai napján, du. 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára földszinti konferenciatermében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Május 4. (szerda) 17 óra

– Liszt Ferenc és Budapest

Előadó: Watzatka Ágnes, az LFZE Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont tudományos munkatársa

– Műhely: a Klebelsberg Kuno Emléktársaság tevékenységéről – Előadó: dr. Erdősi Károly ügyvezető elnök

Június 1. (szerda) 17 óra

– A pest-budai hajóhid története

Előadó: dr. Horváth Péterné helytörténész

– Műhely: a Várbarátok Köre Közhasznú Egyesület tevékenységéről – Előadó: dr. Buzinkay Géza elnök

Miért nézzem meg a

www.bpht.hu-t?

Mert a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrovidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a legfrissebb fővárosi helytörténeti bibliográfiát.

Csak ezekért!

Húszéves a Budapesti Honismereti Társaság



Főbb eseményeink – honismereti kronológia

- **1990** Budapesten megalakul a Honismereti Szövetség.
- **1991** Bejegyzik a Budapesti Honismereti Társaságot.
- **1992** Történész vacsoráestet, Kossuth Emlékülést szervezünk.
- **1994** „Kettős tükörben az oktatás” c. pályázatunk kiírása.
- **1998** Megjelenik a „Városunk – Budapesti Honismereti Híradó” első száma. Fővárosi Helytörténeti Fórumot rendezünk.
- **2001** „Budapest múltjának emlékei” címmel fővárosi forrásgyűjtő pályázatot indítunk.
- **2003** Elkezdjük a Budapesti História c. havi sorozatunkat: az első két évben a kerületekben vándor előadóestként, majd 2005-től Budapest Főváros Levéltárában tartjuk.
- **2005** Kiadjuk a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv első kötetét.
- **2005** Elindítjuk a Budapesti Helytörténeti Portált (www.bpht.hu)
- **2006** Szakmai tanulmányutat szervezünk Pest megyébe (44 fő), meghirdetjük a „Budapest – '56” c. fővárosi középiskolás történelmi vetélkedőt. Tízéves törzstagsági emlékéremet alapítunk – amelyet évente kiadunk.
- **2007** Szakmai tanulmányút a történeti Komárom vármegyébe (49 fő).
- **2008** Meghirdetjük a „Mátyás király és öröksége” c. fővárosi középiskolás művelődéstörténeti vetélkedőt.
- **2011** Naprakészen működtetjük a Budapesti Helytörténeti Portált – átlagos havi látogatottsága 1300 fő. Januárban megjelent a Városunk – Budapesti Honismereti Híradónk XIV. évfolyamának első száma – 1100 példányban, már olvasható a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv-sorozatunk VII. kötete – 1000 példányban. Februárban a Budapesti História c. című előadóest-sorozatunk kilencedik évi első előadásai hangzanak el Budapest Főváros Levéltárában. Társaságunk a három nagy fővárosi (Budapesti Történeti Múzeum, Budapest Főváros Levéltára, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár) és 19 kerületi közgyűjteménnyel, valamint több mint 60 helytörténeti tevékenységet végző civil szervezettel van kapcsolatban. Tevékenységünk tagjaink és támogatóink önzetlen munkájának eredménye – köszönet érte!

Támogassa adójának 1%-ából a Budapesti Honismereti Társaságot!

A Budapesti Honismereti Társaság kéri tagjait és támogatóit, hogy minél többen ajánlják fel egyesületünk számára adójuk 1%-át. A támogatást működésünkre, a „Városunk – Budapesti Honismereti Híradó” 2011. évi számainak kiadására és terjesztésére használjuk majd fel. Egyben ezúton is köszönjük támogatóinknak múlt évi adóhozjárulásait!

Budapesti Honismereti Társaság, 1043 Budapest, Berda József utca 48.

Adószámunk: 19673903-1-41

Kőbánya irodalmi emlékeitől Rákosmente térképeinek üzenetéig

A Budapesti História előadóestjei a főváros levéltárában

Változatos témák kerültek 2011 első hónapjaiban a Budapesti Honismereti Társaságnak Budapest Főváros Levéltára földszinti előadótermében tartott előadóestjein, a Budapesti História-kon bemutatásra. Az előadássorozat február 2-i nyitó estjén *Bihari József* ny. múzeumigazgató, a Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény vezetője Kőbánya irodalmi emlékei című előadásában új oldaláról mutatta be a kerület értékes, kevésbé ismert említéseit, értéke-

it. A Rákos mezejéről szóló középkori forrásoktól a Szent László Gimnázium tudós költő-tanárainak (Sajó Sándor, Kunszery Gyula, Kopré József) munkáig. Előadását *Tóth Patrick* gimnáziumi tanuló versek előadásával színesítette.

Ezt követően *Fericsán Kálmán* ny. pedagógus Újpest iskolatörténetébe adott betekintést. Bemutatta a település dinamikus fejlődését kísérő népességnövekedését és ennek következtében iskolahálózatának kialakulá-

sát – az 1840-es évek osztatlan elemi iskolájától a polgári iskolák, az ipari szükségleteket kielégítő tanonciskolák, majd a „községi főgimnázium” létrehozását, az ott működő neves tanárok tevékenységét.

Március 2-án *Ádám Ferenc*, az Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem igazgatója Rákosmente régi térképeken című előadásában Rákoscsaba és -keresztúr térségének történetét és települései kialakulását mutatta be. Ér-

dekes volt a 18. századi katonai felmérésekre rávetített mai állapot értékelése, a település- és úthálózat összehasonlítása.

Jól kapcsolódott előadásának témájához *Szelepcsényi Sándor*, aki a Műhely keretén belül a Rákosmenti Múzeumbarát Egyesület tevékenységéről számolt be. Az Erdős Renée Házban működő lelkes lokálpatrióták aktív örökségmegőrző tevékenységet folytatnak: előadások, rendezvények, kiállítások, dokumentumok gyűjtése, kiadványok megjelentetése mellett jó kapcsolatuk van a helyi önkormányzattal és a felvidéki CSEMADOK szervezettel is.

Tóth József

Tabáni Helytörténeti Gyűjtemény és Dokumentációs Központ

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Jankóné Pajor Ildikó,
tel.: 201-7093,
cím: 1013 Bp., Döbrentei u. 9.,
nyitva: Sze, Szo, V: 14–18 óra,

Óbudai Múzeum és Könyvtár

Vezető: Népessy Noémi,
tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K–V: 10–17 óra.

Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Szöllősy Marianne,
tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K–P: 10–17, Szo: 10–14 óra.

Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Gönczi Ambrus,
tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K–P: 12–18,
Szo: 10–14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Bihari József,
tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10–14,
Cs: 14–18 óra.

Alberfalvi Helytörténeti Gyűjtemény és Iskolamúzeum

Vezető: Beleznay Andor,
tel.: 208-6635,
cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K és Cs: 16–18 óra.

Etele XI. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Osvai Katalin,
tel.: 06-30-644-9309,
cím: 1117 Bp., Erőmű u. 4.,
nyitva: Sze: 15–18 óra.

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

Vezető: Balázs Attila, tel.: 457-0501,
cím: 1126 Bp., Beethoven u. 1/b.,
nyitva: K, Cs, P: 10–18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatársak: Maczó Balázs, Varga Máté,
tel.: 349-1501, cím: 1132 Bp., Váci út 50.,
nyitva: K–Cs: 11–17, P: 9–16 óra.

Zuglói Helytörténeti Műhely

(szakmai besorolás nélkül)
Mb. vezető: Bese Judit, tel.: 251-1910,
cím: 1145 Bp., Uzsoki u. 57.
Kiállításuk nyitva:
H–Cs: 10–18 óra.

Rákospalotai Múzeum

Vezető: -----, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
A múzeum 2011 szeptemberéig
zárva van.

Kertvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Széman Richárd
tel: 401-0866,
cím: 1165 Bp., Veres Péter út 157.,
nyitva: H–Cs: 10–16 óra.

Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem

Vezető: Ádám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693,

fax: 256-9526,
cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K–V: 14–18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa, tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
Nyitva: K–P: 14–18 óra, Szo: 10–14 óra.

XVIII. Kerületi Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény – Múzeumsarok

Vezető: Frank Gabriella,
tel.: 295-0877, 06-20/258-0667
cím: 1183 Bp., Szent Lőrinc sétány 2.,
nyitva: K–Szo: 14–18 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvary Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K–Szo: 10–18 óra.

Csepeli Művelődési Központ Helytörténeti Gyűjteménye

Vezető: Maár Katalin,
tel.: 06-70-383-4287, 06-70-383-4288,
cím: 1213 Bp., Szent István út 230.,
nyitva: H–Cs: 10–15 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

Vezető: Garbóci László,
cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Kulcs a Mező u. 52. sz. alatt,
Lakatos családnál)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona,
tel.: 287-3057,
mobil: 06-20-226-4043
cím: 1238 Bp., Sztítás u. 105.,
nyitva: Sze–P: 14–18 óra

Budapest történetének válogatott bibliográfiája XXXVII.

Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv VII. / szerk. Gábel Tibor. – Budapest : Budapesti Honismereti Társaság, 2010. – 254 p. : ill. ; 21 cm

Önkormányzati választások Budapesten, 1867–2010 / szerk. Feitl István és Ignác Károly. – Budapest : Napvilág, 2010. – 332 p. : ill. ; 24 cm

Újváry Gábor (1960–): A harmincharmadik nemzedék : politika, kultúra és történettudomány a „neobarokk társadalomban” / Újváry Gábor ; [a névmutatót összeáll. Császtvay Tünde és Újváry Gábor]. – Budapest : Ráció, 2010. – 543 p. ; 24 cm. – (Kodolányi János Főiskola Történeti Műhelyének kiadványai ; 1.)

Vindobona – Aquincum : Herausforderungen und

Ergebnisse der Stadtarchäologie : kihívások és eredmények a városi régészetben : [Wien, 3-4. Dezember 2009] / [szerk. ... Ute Stipanits, Orsolya Láng]. – Budapest : BTM, 2010. – 130 p. : ill., főként színes ; 24 cm. – (Aquincum nostrum. II., ISSN 1785-0339 ; 6.)

A porond trónörökösei : a Baross Imre Artistaképző Szakközépiskola és Szakiskola múltja, jelene és jövője / Szonday Szandra (1983-). – Budapest : Baross Imre Artistaképző Szakközépiskola és Szakiskola, 2010. – 144 p., [20] t. : ill. ; 21 cm

A Dohány utcai zsinagóga 150 éve : tudományos konferencia a Dohány utcai zsinagógáról : 2010. május 2–3. / [rend. a Dohány utcai Zsinagóga Alapítvány].

– Budapest : Gabbiano Print, [2010]. – [6], 162 p. : ill. ; 22 cm

Erkel, Mahler és Liszt belvárosa : az Andrássy út zenei élete régen és ma / [szerk. Rajkó Anna et al.] ; [kiad.: Hungarofest Nonprofit Kft.]. – [Budapest] : Hungarofest Nonprofit Kft., 2010. – 79 p. : ill. ; 22 cm

Kemény Mária: A Szent István-bazilika : építészet, város, történelem. – Budapest : Terc, cop. 2010. – 239 p. : ill. ; 29 cm

Kovács Sándorné (1950-): Árpádföldi kötődések / [kiad. Budapest Főváros XVI. Kerületi Önkormányzat]. – Budapest : XVI. Ker. Önkormányzat, [2010]. – 207 p. : ill., részben színes ; 24 cm

Takács Ferenc (1938-) (sporttörténész): Hajrá Gáz!

: szemelvények a Gázművek MTE történetéből, 1921-2010 / [írta Takács Ferenc] ; [közread. a] Fővárosi Gázművek Zrt. – Budapest : Fővárosi Gázművek Zrt., 2010. – 136 p. : ill. ; 30 cm

Verrasztó Gábor (1964–): Marczibányi István / [Eisenmann József et al. fotóival] ; [közread. a] ... Budai Polgár Nonprofit Kft.. – Budapest : Napkút K. : Budai Polgár Nonprofit Kft., 2010. – 177, [2] p. : ill. ; 20 cm

Verrasztó Gábor (1964–): Vendéglő az országúton : budai históriák / [fotók: Balogh Erzsébet et al.] ; [közread. a] ... Budai Polgár Nonprofit Kft. – Budapest : Napkút K. : Budai Polgár Nonprofit Kft., 2010. – 115 p. : ill. ; 19 cm

Gali Ágnes

Honismeret Napja a Nemzeti Múzeumban

Közép-magyarországi helytörténeti felolvasó ülés

Március 26-án, a Honismeret Napjára emlékezve a Honismereti Szövetség, a Pest megyei Érdy János Honismereti Egyesület és a Budapesti Honismereti Társaság immár hagyományos helytörténeti felolvasó ülésén adott alkalmat a budapesti és Pest megyei helytörténeti kutatások újabb eredményeinek bemutatására.

A Magyar Nemzeti Múzeum Pollack-termében megjelentek *Debreczeni-Droppán Béla*, a Honismereti Szövetség elnöke köszöntötte, emlékezve Bél Mátyás születésnapjára, a nagy elődökre, majd *Bihari József*, a délelőtti előadások levezető elnöke nyitotta meg az ülést.

Első előadóként *Erdősi Károly*, a Klebelsberg Kuno Emléktársaság ügyvezető elnöke a nemzeti önismeret kérdéseit vázolta. Az első világháború emlékét *Stencinger Norbert* hadszíntérkutató idézte fel, különös tekintettel az Isonzónál maradt százazrekre. *Tóth József* a rosszlemkű néhai Újépületbe kalauzolta hallgatóit, ahová a győztesek Kossuth nőrokonait is bezárták. Per-

sze voltak, akik tovább őrizték a szabadságharc lángját, így a kiskunlacházi olvasókör is, akiknek *Feith János* iskolaigazgató tárta fel történetét. *Bihari József*, mint a Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény vezetője ismertette kerülete irodalmi emlékeit. Dunakeszi gyártelepének temploma, amelyről *Szakáll Lászlóné* helytörténész beszélt, átélte a település viszontagságait. A lajosmizsei vasútvonal történetével *Pándy Tamás* vezetett minket a múltba, sok vidám anekdotával fűszerezett kellemes utazáson. *Dusek László* a Tápió vidékének földrajzát mutatta be idegenforgalmi szempontból, említve Közép-Európa legnagyobb szkíta temetőjét is. Egyházi források alapján megismerhettük Verőcze magyarosodását *Dabóczi Ákos*, a Kismarosi Sváb Múzeális Gyűjtemény vezetőjének előadásából. Budapesti pénzverőnk története *Gánóczy József* által nem nélkülözte a meglepő mozzanatokat, hiszen a háborús felek nagy érdeklődést tanúsítottak a magyar vagyron iránt. *Volentics Gyula* a

szódi iskolai tablóból készített szép képeskönyvet, jól tükrözve az idők múlását. *Fericsán Kálmán* valamenynyű újpesti iskolatípus első iskoláinak (elemi, kereskedelmi, gimnázium, szakiskolák, stb...) alapítását bemutatta, érdekesen beszélve múltjukról. *Karacs Zsigmond* történész Ferenc őse és *Kultsár István* barátságáról szólt, elvezetve minket a régi Józsefváros akkori Ősz utcájába – ez ma már a Szentkirályi nevet viseli, ahol emléktábla őrzi a magyar kultúrtörténet számára értékes ismeretségné az emléket. *Biró Endre* korabeli metszeteken és fényké-

peken állította elénk a 2007-ben százéves város, Újpest emlékeit. A Ferenc József-híd történetét és háborús sorsát mutatta be *Bogárdi Mihály* sok fényképpel. Az előadások zárásaként *Noéh Ferenc* a 60 éve történt budapesti kitelepítések történetét vázolta, elszenvedőiről megemlékezve.

Egy érdekes és értékes program volt ez, melynek előadói a Budapesti Honismereti Társaság ajándéka-ként a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv-sorozat 4-4 kötetével távozhattak a Honismeret Napjáról.

Róbert Péter



Debreczeni-Droppán Béla és Bihari József

Reprint sorozat Csepelről

A Csepeli Helytörténeti és Városszépítő Egyesület 2010-ben reprint sorozatot indított útjára a település történetéről korábban megjelent kiadványok felelevenítése érdekében. Első kötete e sorozatnak *Pápai Károly* A Csepel-sziget és lakói című munkája.

Pápai Károly (1861–1893) Lipcsében és Berlinben folytatott tanulmányai után Budapesten szerzett tanári diplomát. 1886–1888 között a Tanárképző Intézet

gyakorló gimnáziumában tanított, ekkor készítette tanulmányát, mely a Földrajzi Társaság pályadíját elnyerve, a Földrajzi Közleményekben jelent meg először, majd 1890-ben különnyomat készült belőle Lampel Róbert kiadásában.

Az értekezés első fejezete Csepel sziget részletes földrajzi – vízrajzi leírását tartalmazza, talaját, növény- és állatvilágát jellemzi. A második fejezet a tájegység történetével foglalkozik. A szí-

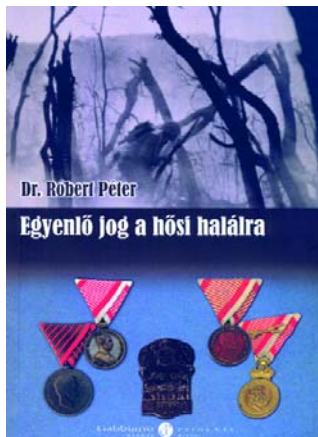
get nevének eredetét Anonymustól idézi: Árpád kedvelt hun lovásza Sepel vigyázta itt a fejedelem lovait. A középkori magyar történelem fontos helyszíne, királyok birtoka, „legjelentékenyebb községe Ráczkevi” – olvashatjuk.

A betelepedett magyar és szerb (rác) lakosság török kori szenvedései, Buda visszafoglalását követően is csak 1730 után szűntek meg – írja a szerző Bél Mátyás nyomán. A következő fejezetekben a szigeten kialakult települések lakóinak

nemzetiségi, vallási adatait, életmódját, lakáskörülményeit és fő foglalkozását taglalja.

Végezetül alapos és szemléletes néprajzi ismereteket közöl az itt lakók családi és vallási ünnepekhez kötődő szokásairól születésüktől halálukig. *Pápai Károly* tanulmánya körültekintő kutatómunka eredménye. Lábjegyzetei tanúsítják, hogy számos jelentős társadalomtudós megállapításait vette figyelembe munkája során.

Sz. M.



Az Angyalföldi Helytörténeti Gyűjteményben február 17-én ismerhettük meg **Róbert Péter: Egyenlő jog a hősi halálra – Magyar zsidók az I. világháborúban** című könyvét **Szigethy-Piros János** hadtörténésznek és **Karacs Zsigmond** történésznek a szerzővel folytatott beszélgetése keretében.

Az A/5-ös formátumú, 140 oldalas kötet az MTA – OR-ZSE zsidó Kultúratanulmányi Kutatócsoportja, az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem és a Gabbiano

Egyenlő jog a hősi halálra

Magyar zsidók az első világháborúban

Print Kft. közös kiadásában jelent meg. A magyarországi antiszemitizmus egykori és mai helyzetét tekintve egy érdekes témakört boncolgat – az évezredes előítéllettel sújtott vallási közösség viszonyulását országához a monarchia szétesését eredményező háborúban. Jelleget tekintve a könyv ismeretterjesztő célokat szolgál, noha végén a forrásait feltünteti. Hiánypótló jellegű és tartalmát tekintve ezen csak sajnálkozni lehet, a lábjegyzetek használata esetén a tudományos kutatók is sokat profitálhattak volna belőle.

De miről is esik szó e kötetben? Szerzője felvázolja a hazai zsidóság helyzetét a háború kitörése előtt és az első világháború kitörésekor. A Magyar Királyság területének zsidó lakossága többsé-

gében az ortodox irányzat-hoz tartozott, az asszimilációra inkább hajlamos neológ zsidók kisebbségben voltak. Ennek ellenére a monarchiában lehetőségük volt katonai pályán is érvényesülni – ellentétben más európai országokkal. Ezt sok példával igazolja, a polgári és hadi életben országunk háborús céljait támogató tevékenységüket bemutatva. A háború vége felé a bűnbakkérés jegyében nálunk is megerősödött az addig lappangó antiszemitizmus. 1918

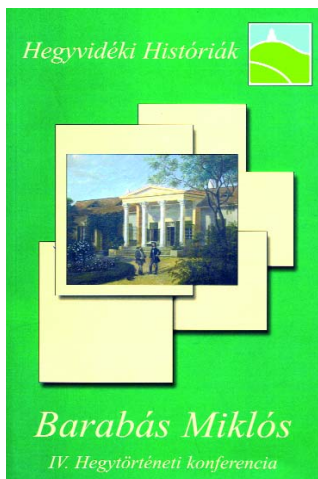
novemberében halálos áldozatokat is eredményező pogromok folytak, a Belügyminisztérium statisztikája szerint több mint 6000 károsultat és 1 milliárd korona kárt eredményezve. A Tanácsköztársaság alatt a zsidó felekezettől már korábban elhatárolódott, magát ateistának, szabadgondolkodónak valló zsidók jelentős szerepet vállaltak. Ez a későbbiekben elhomályosította a háborúban hősi halált halt tízezer magyar zsidó emlékét, akik a harcban el-esve teljesítették befogadó hazájukkal szembeni kötelezettségüket.

gábrriel

Kulturális Örökség Napok

Az idei Kulturális Örökség Napokat szeptember 17–18-án 1000 magyar ház címmel rendezik meg – olvashatjuk szervezője, a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal felhívásában. Programjuk részletes leírása és csatlakozási szándék esetén a letölthető jelentkezési lap a

www.oroksegnapok.hu vagy a www.bpht.hu honlapokon érhető el.



A XII. kerület, Hegyvidék Önkormányzata a nemrég felújított Barabás-villában tartotta meg március 9-én Barabás Miklós művészetét és korát vizsgáló, Barabás Miklós – IV. Hegytörténeti Konferencia című kiadványa bemutatását, amely a Hegyvidéki Históriák sorozatában jelent meg – köszöntőjét **Pokorni Zoltán** polgármester írta. A kötetről és a festőművészről **Csorba**

Barabás Miklósról emlékeztek

A Városmajortól a reformkori sajtóig

László, a Magyar Nemzeti Múzeum főigazgatója tartott érdekes és kiselőadást – könyvbemutatóként.

A 96 oldalas vékony kiadványban a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria egy évvel korábban, Barabás Miklós születésének 200. évfordulója alkalmából tartott konferenciája előadásainak szerkesztett változatát adják közre – színes képmellékletekkel és lábjegyzetekkel. Jelentősége meghaladja terjedelmét, ami a tudományos szempontból is értékelhető kötet szerkesztőinek, **Balázs Attilának** és **Kollega Tarsoly Istvánnak** köszönhető.

Könyvük a Városmajor és a Városmajor utca korabeli bemutatását követően a

művészre nagy hatást gyakorló itáliai utazásának leírásával indul. Megismerhetjük a mester jelentős reformkori arcképfestését, a családokat ábrázoló képeit, híres cigány-ábrázolásait... A befejező tanulmány Barabás Miklós és a reformkori sajtó kapcsolatát vizsgálja: zseniális festőnk tudatosan használta fel a sajtóban rejlő lehetőségeket saját tevékenysége és sze-



A könyvbemutatón Pokorni Zoltán polgármester is méltatta a kötetet

mélye népszerűsítése érdekében.



Baló Zoltán ezredes
(Hadtörténeti Múzeum)

Baló Zoltán 1883. január 23-án született és 1966. december 10-én halt meg Budapesten. Reáliskolai érettségi után 1901–1904 között elvégezte a Ludovika Akadémiát, majd Sopronban és Budapesten szolgált. Részt vett és megsebesült két alkalommal az orosz és a szerb harctéren, majd orosz hadifogságba esett, ahonnan kalandos körülmények között, Japánon át tért haza. 1921-ben részt vett az úgynevezett „budaörsi csatában”, amely a királpárti (IV. Károly) és a horthysta

Embernek maradni

A lengyel katonák megmentője

kormányhű erők közötti összecsapás volt.

Ezredessé 1929-ben nevezték ki, majd szegedi csapatszolgálat után, 1937-ben nyugdíjazták. A második világháború kitörését követően, amikor a lengyel katonamenekültek előzölthették a lengyel-magyar határt, felállították a HM-ben a XXI. osztályt, amely a lengyel hadifoglyokkal, és menekültekkel volt hivatva foglalkozni. Ennek az osztálynak az élére hívták vissza Baló ezredest, aki feladatát lelkiismeretesen, odaadóan végezte. Erről visszaemlékezésében a következőket írta: „A lengyel hadsereg részei váratlanul, hirtelen lépték át a határt. A nemzetközi szabályok értelmében a lengyel hadsereg tagjait lefegyverezni és internálni kellett.

Határmenti különítményeket szerveztem, melyek a lefegyverzést tapintatosan, a hagyományos lengyel-magyar barátság jegyében hajtották végre.” Szemet

hunyt sok szökés felett, amellyel a lengyel tisztek, katonák a déli határszakaszon elhagyták Magyarországot. Sok zsidó és nem zsidó lengyel katonát polgári menekültként kezeltetett. Azt, hogy lengyelek tízezreit mentette meg, és segített Magyarországról nyugatra eljutatni, nem nézték jó szemmel, és 1943-ban elmozdították beosztásából. A szocializmus évei alatt helytállását méltatlanul elfeledték, nyugdíját egy időre meg is vonták. Érdemeinek

elismerésére a rendszerváltást követően került sor: 1992-ben előléptették posztumusz vezérőrnaggyá, majd a Lengyel Köztársaság elnöke 1999-ben gyermekei jelenlétében a legnagyobb lengyel kitüntetést adományozta számára.

Vitéz Baló Zoltán vezérőrnagy élete jó példa számunkra, hogy a világháborúk sodrában, a legnehezebb körülmények között is hogyan lehet emberként viselkedni, embernek maradni. Emlékét Budapesten a II. kerületi lakhelyén emléktábla (II. ker., Margit körút 58.), Varsóban utcanév őrzi.

Sallai János

Lánchíd körüli programok

A Lánchíd Kör január 29-i összejövetelén Madas Edit irodalomtörténész, egyetemi tanár Ráskay Lea és a domonkos kódexirodalom címmel tartott előadást a Hilton Szálló Mátyás termében. A megjelenteket Gergely Attila, a Kör elnöke köszöntötte, majd az előadást követően megkoszorúzták Julianus barát szobrát.

Március 30-án a Budai Vigadóban a Századunk sorozatból A Budai Vár XX. százada című filmet vetítették le. Házmán Ferencről, Buda utolsó polgármesteréről április 28-án du. 5 órai kezdéssel Czaga Viktória főlevéltáros tart előadást a Litea Könyvesboltban (I. ker., Hess András tér 4.).



A lajosmizsei vasút és Pestszentimre

Egy kiállítás és előzményei

A Dr. Széky Endre Pestszentimre Történeti Társaság A lajosmizsei vasút és a Pestszentimre állomás története címmel vasúttörténeti kiállítást rendezett a XVIII. kerületi Polgármesteri Hivatal (XVIII. ker., Üllői út 400.) kiállító terében. A tárlatot ünnepélyes keretek közt március 11-én Mosóczi László a MÁV Zrt. vezérigazgató-helyettese nyitja meg – olvashattuk meghívójukban.



Az egyesületi kiállítás nem előzmények nélküli. A vasútvonal átadásának 120 éves évfordulóján, 2009-ben nosztalgia vonattal, emléktábla avatással, kiállítással, emléklappal és Pándy Tamás: A lajosmizsei vasútvonal és a Pestszentimrei állomás 120 éves története című kötete kiadásával emlé-

keztek meg a település lakói számára egykor igen jelentős eseményről. Könyvük rendkívül rövid idő, két hónap alatt született meg, gyakorlatilag több közreműködő munkájának köszönhetően. Pándy Tamás a lajosmizsei vasútvonal, Bárdos Imre és Fucskó Ádám a vasútállomások történetének feltárását vállalta fel, egy inárcsi kutató, Czagányi László a Lajosmizse és Vidéke című újság anyagának átadásával a kötet humoros fejezeteinek létrehozását segítette.

A kötetben szereplő archív fotók, iratok részben önkor-

mányzati forrásból származnak, részben országos, fővárosi és helyi közgyűjtemények anyagai – tudjuk meg Pándy Tamás bevezetéséből. A kemény borítóval, fűzve készült vékony, de tartalmas kötetre a helyi vasúti közlekedés története iránt érdeklődők alaplámként tekinthetnek. Kiadását a XVIII. kerület Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzata, valamint Gyál, Felsőpakony, Ócsa, Dabas, Hernád, Örkény és Lajosmizse önkormányzata támogatta, azok a települések, melyek vasútállomásaiak révén a kötetben érintve voltak.

A Gellért szálló Gobelin-termében február 14-én (Bálint napján) adták át a Balassa Bálint Kör által alapított kitüntetést, a Balassi Bálint-emlékkardot. Idén a Bukovinában született *Tamás Menyhért* költőnek és az ismert bolgár műfordítónak, *Ivan Canev*nek ítelték meg a 15. alkalommal kiadott nemzetközi kitüntetést, amelyet idén *Kiss-Rigó László* megyéspüspök nyújtott át Tamás Menyhértnek. A 2009-ben Balassi Bálint-emlékkardot kapott *Tari István* költő méltatta a kitüntetettet, aki- nek „a bukovinai magyarság által megőrzött gondolatok- kal... régies, nyelvújítás kori

Balassi emlékkard átadása

A Balassi Bálint Kör nemzetközi kitüntetése



Középen Tamás Menyhért költő a díszkarddal

szófordulatokkal...” írt alkotásaiban „igazi jelentésüket kapják vissza szavaink.”

Iván Canevet betegsége miatt itt felesége képviselte, a műfordító kitüntetését

március 7-én, a szófiai Magyar Nagykövetségen vehette át.

Ennek a történelmi múltunkhoz kapcsolódó irodalmi díjnak átadásához a kezdetektől, 1997-től a Gellért szálló adott helyet. Ezért a szállodát most Balassi-emlékermével tüntették ki, amelyet a rangos idegenforgalmi intézmény igazgatója, *Bencze Gábor* vett át. *Rubovszky András*, a díjátadó szervezet kuratóriumának tagja, a szálló korábbi igazgatója laudációjában utalt rá, hogy a szálloda története mindenkor az ország történelmének része volt.

g.t.



Tabló az emlékkiállításról

Be tud-e mutatni nyolcvanegynéhány tábló tízéves munkát, energiát, akaratot, könnyeket és örömeiket? Aligha. De aki csak a számokból akar leszűrni valamit, az is megdöbben, ha hallja, hogy több mint harminc helytörténeti tárgyú kiadvány jelent meg a XVI. kerületben egy évtized alatt, köztük egy reprezentatív képeslapkönyv és huszonhárom Kertvárosi Helytörténeti Füzet. És ha hozzátesszük

10 év, 30 kiadvány, 150 buszos városnézés

Egy évtizednyi helytörténeti tevékenységről a XVI. kerületben

a közel harminc kiállítást, százötven Kertvárosi Időutazást, azaz autóbuzsos városnézést 6100 résztvevővel – már kezd körvonalazódni, hogy valami igazán különleges zajlott itt ebben a pár évben. Megszületett a tájház, 2010-ben létrejött a helytörténeti gyűjtemény, három szobrot avattak elődeinkről, díjakat adtak át, vetélkedők és előadások zajlottak, cikksorozatok jelentek meg, digitálisan archiváltak több tízezer oldal okiratot, fotót, képeslapot...

Az Erzsébetligeti Színházban szeptember 17-től október közepéig volt a kiállítás Kertvárosunk helytörténeti tevékenységének tíz éve címmel. Megnyitóján *Kovács Péter* polgármester hangsúlyozta, vezetőként fel

kell ismerni, melyek azok az ügyek, amelyek kis pártfogással szárba szökkennek. A helytörténet ilyen, és más területekhez képest kis összegből jön létre. „Ha egy jó kezdeményezést hagyunk megvalósulni és kicsit támogatjuk, akkor működik” – hangzott el a konklúzió.

Mintegy ötvenen hozták létre tíz év alatt ezt a temérek rendezvényét, az élen *Lantos Antallal*, *Széman Richárd*dal, és a programokat, könyveket, utazásokat tíz évvel ezelőtt *Paor Éva* nyomdokain beindító, újraálmódó *Benedek Ágnessel*.

B. Á.

Gratulálunk

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium minisztere Csángó Kultúráért-díjjal tüntette ki *Halász Pétert* a csángók művelődésének több évtizedes kutatásáért. Kitüntetését október 22-én, a Néprajzi Múzeum aulájában a kultúráért felelős *Szőcs Géza* államtitkár adta át.



Felelős szerkesztő: Gábrriel Tibor
Szerkesztőbizottság:

Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P.Tibor, Sipos András.
Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum.
Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság
(1043 Budapest, Berda József u. 48., tel.: 370-0652,
e-mail: bphnt@upcmail.hu, internetes változat: www.bphnt.hu)
Nyomás: Kolofon Kft., ISSN 1418-4273



Ingyenes lapunk kereskedelmi forgalomba nem kerül, megtalálható a budapesti kerületek múzeumaiban, helytörténeti gyűjteményeiben, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi fiókjában és a Budapesti Historiák előadóestjein. A Nemzeti Kulturális Alap és Budapest Főváros Önkormányzata támogatásával készült kiadványunk.